

De Miljoenennota 1987

Aan de kwaliteit van de *Miljoenennota 1987* valt niet af te lezen dat een deel van de ambtelijke top op Financiën is gewisseld. De hoge standaard waaraan de Miljoenennota vergeleken met andere staatsstukken in de afgelopen periode heeft voldaan, is ook nu weer gehandhaafd. Het is een helder stuk, een voortreffelijke analyse met helder taalgebruik, voor de echte belangstellenden. Compliment daarvoor. Het stuk is echter tevens verwarrend openhartig. Uit de Miljoenennota wordt immers goed duidelijk dat het:

- eigenlijk niet gaat zoals het moet gaan;
- dat het nog (te) lang van hetzelfde zal moeten zijn voordat we er zijn.

In deze beperkte bijdrage beperk ik mij tot het 'woord vooraf' van de minister en hoofdstuk I, 'Het financieel-economisch beleid', maar dat levert al stof genoeg op.

Er staan hele mooie uitspraken in. Bij voorbeeld: 'Nederland stevent niet meer af op een renteniersmaatschappij waarin de overheid een overheersend beroep op besparingen doet en deze overwegend voor een consumptieve bestemming worden gebruikt.' (blz. 18). En 'De grote verliezer bij de gedaalde olieprijs in ons land is uiteraard de overheid, die zich voor zeer veel lagere gasontvangsten geplaatst ziet. Er is dan ook grond voor een ten dele terugsluizen van de voordelen voor bedrijven en particulieren naar de overheid, alhoewel in de jaren zeventig de Nederlandse overheid de toenemende begrotingsontvangsten uit aardgas niet systematisch heeft teruggegeven aan de verliezers van toen. Het had dan ook zeker in de rede gelegen in plaats van lastenverzwaring tot een verdere uitgavenombuiging te komen als spiegelbeeld van de indertijd gekozen bestemming van de gasbaten voor verhoging van de collectieve uitgaven. De politieke realiteit brengt echter met zich te erkennen dat een verdere ombuiging van de uitgaven in zo'n kort tijdsbestel (nog) niet mogelijk is' (blz. 14).

De minister van Financiën moet het, als men dit leest, toch wel erg moeilijk hebben met wat de uitkomst voor 1987 is. Hij bevestigt dat overigens zelf in zijn 'woord vooraf'. Ook dat is verwarrend openhartig. Niet alleen meldt hij dat de trend van een dalend financieringstekort 'helaas' een jaar moet worden onderbroken, hij erkent tevens dat de collectieve uitgaven nog steeds te hoog zijn, maar ook dat het 'gevaarlijk' is 'als grote delen van de collectieve

Th. A.J. Meys

uitgaven politiek worden gevrijwaard van ombuigen, of zelfs mogen stijgen'. Wanneer dat wordt gekoppeld aan de constatering van de minister dat de tarieven van de loon- en inkomstenbelasting in Nederland 'veel te hoog zijn' en dat ('hopelijk tijdelijke') verhoging van de belastingdruk noodzakelijk is, we kunnen met hem meevoelen als hij het zelf een '(schrale) troost' noemt dat de collectieve-lastendruk in 1987 wel constant blijft.

De minister had kennelijk verder willen gaan, maar het kon niet. Met zo'n constatering zou men kunnen volstaan, maar dat voldoet niet echt. Immers, als het anders moet dan geeft de constatering van 'politieke onhaalbaarheid' toch onvoldoende rugsteun. Dat argument komt snel als versleten over. En naarmate de analyse duidelijker en indringender is, keert het argument zich tegen de gebruiker. Dat gevaar ademt deze Miljoenennota toch enigszins.

In dit verband wordt een sterker doorgevoerd onderscheid tussen de verschillende overheidsuitgaven gemist. Zou het politiek even onhaalbaar zijn geweest als reeds nu verder gegaan werd in het onderscheid investeringsuitgaven en consumptieve bestedingen door de overheid? Binnen dezelfde netto ombuigingstotalen had o.i. meer accent gelegd moeten worden op het (nog verder) terugdringen van de consumptieve overheidsbestedingen, inclusief de overdrachtsuitgaven, ten gunste van overheidsinvesteringen. Juist ook met het oog op economische groei en werkgelegenheid. Het zijn met name de consumptieve overheidsuitgaven in ruime zin die van de aardgasboom hebben geprofiteerd. De inves-

teringsuitgaven hebben al die tijd sterk onder druk gestaan.

Maar, de beste stuurlied staan aan wal. Ondanks het feit dat er nogal wat is af te dingen op de wijze waarop in het bijzonder de terugval van de aardgasinkomsten (met f. 12,6 mrd., d.i. ruim 3% van het nationale inkomen) wordt gecompenseerd – te veel lastenverzwaring en te weinig ombuigingen – moet erkend worden dat het terugdringen van het financieringstekort terecht de hoogste prioriteit heeft behouden. (Dat in de Miljoenennota gesuggereerd wordt dat het financieringstekort zelfs naar nul terug zou moeten, is natuurlijk onzin.) Tevens dienen wij ons echter te realiseren dat als wij ons neerleggen bij de stelling van de minister dat het politiek niet mogelijk was verder te gaan, wij internationaal op het terrein van de economische politiek nauwelijks of geen rol (meer) kunnen spelen. Andere landen zijn er wel in geslaagd hun financieringstekort zodanig terug te dringen (de Miljoenennota geeft daar mooie voorbeelden van) dat zij desgewenst het budgettaire beleid kunnen inzetten in hun economische politiek. Voor ons land geldt dit niet. Wij zijn zeker tot 1990 nog bezig. Dat is jammer, zeker ook omdat daarmee het accent nog sterker komt te liggen op het monetaire beleid. En dat blijkt in de praktijk door onze belangrijkste handelspartner te worden gedictieerd.

Wij wisten dat we afhankelijk waren van de ontwikkelingen om ons heen. Maar dat het kennelijk zo sterk is als nu uit deze Miljoenennota blijkt is teleurstellend.